

Lertøjsudstilling - Feyhan Hellum

2. juli - 27. juli

Skakbrættet, Hovedbiblioteket, Viborg

viborg

For omkring 20 år siden opdagede jeg nogle danske lerfad dekoreret med bølgede linjer i stærke farver. De gik under betegnelsen "Sorning" og næsten alle var fra omkring 1900-1930. Jeg begyndte at samle kander, krukker og skåle med lignende dekorationer. Omkring århundredeskiftet opdagede jeg så gamle lertøj i handel på mine årlige ferierejser på Den ægæiske kyst i Tyrkiet med lignende dekorationer under betegnelsen "Kinik". Efterhånden er samlingen vokset til 40-50 stykker.

At betragte disse to grupper lertøj med lignende udsmykninger pirrede min nysgerrighed og jeg begyndte at studere nærmere teknikken og historien. Desværre fandt jeg hurtigt, at skriftlige oplysningskilder var meget sparsomme og varierende i beskrivelsen af fremgangsmåderne. Grunden til denne mangel må være det, at produktionen har været både tidsmæssigt og geografisk meget afgrænset, således at det er muligt at følge sporene til enkelte værksteder og et par navne, som desværre var mere producerende end formidlende.

Efter gennemgang af den sparsomme relevante litteratur og opsamling af de spredte bemærkninger om oprindelse og fremgangsmåde kan jeg her opsummere, at begge grupper er lavet af rødler og blåler eller en blanding af begge dele, de er drejet på drejeskiven, begittet d.v.s. overhældt eller dyppet i en lervælling, derefter dekoreret med flydende farver, enten ved hjælp af et kohorn med afskåret spids eller med en lille kam med tre til ti tænder, som frembragte bølgede linjer på overfladen ved at køre den i op og nedadgående bevægelse. I Sorring-egnen kaldes begitningsprocessen "begies" karrene med "læbi" dvs. de overhældes med en opløsning af rødler. De blev glaserede med blyglasur, hvor bly stammede fra Gadbjerg Kirke, hvis tag blev nedtaget og solgt til pottemagerne i Sorring-egnen. I 1787 var der kun 2 pottemagere i Sorring, omkring 1870 på højdepunktet 70 pottemagere og i 1924 var der tilbage kun to og ingen lærlinge.

Eneste bog, hvor jeg fandt et lerfad med den markante dekoration med bølgelinjer er "Ildens Værk" om pottemageri i Horsens ca 1650-1950 udgivet af Horsens Museum og Byarkivet i Horsens, hvori beskrives det som et mønster som lignede en papirmarmorering, blev skabt på en hård, hvid begitning hvorpå afsættes med hornet forskellige farveklatter, som blev slået sammen, så de dannede en marmorering. Pottemageren var J.A.P. Dissing, som producerede på sit værksted i Hansted fra 1896 indtil han døde i 1932.

I bogen "Pottemager i Voersaa" af Bent Bang Larsen og Peter Laubek udgivet af Sæby Museum i 1989 er der afbildet en skål med samme

slags mønster, der tilbageføres til pottemagersvenden Cilius Jensen udlært i Nr. Utrup, virkede forskellige steder bl.a. i Hjørring. Dette mønster er beskrevet som kendetegn for Cilius Jensen og de er kaldt "fjernmønstret lertøj". Med et horn blev begittefarverne påført lertøjet, og med et spark til drejeskiven frembragtes en rystelse, der skabte dette velkendte motiv, og som kendes fra alle de steder Jensen arbejdede gennem sit lange virke.

Jeg foretrækker betegnelsen "fjernmønstret lertøj" frem for en slags "marmorering", da der er andre grupper lertøj med helt anderledes udseende, som er meget tættere på papirmarmorering eller vægmaleri også teknisk, da de blev dyppet i et væske hvis overflade var dækket med en spontan blanding af forskellige glasurfarver. Den høje vase i stærkefarver i udstillingen er et eksempel på det.

Sjældent synes lertøjet karakteristisk for værkstedet, men mere for den enkelte pottemager, der kunne udvikle helt specielle begitninger og lerkarforme. Et eksempel på det er H.P. Knudsens værk fra familieværkstedet i Rødeled, Præstø fra 1898 til hans død hvorefter sønnerne overtager værkstedet. "Efter frokostpausen fortsatte arbejdet, og så startede far gerne med at dekorere fåde eller skåle, som var blevet afdrejet og begittet de foregående dage. Han satte skålen på sin drejeskive og hommalede for eksempel med grøn farve og rødlers begitning, imens han lod kohornet med farven køre op og ned. Mønsteret med bølgelinjerne har været brugt lige siden pottemageriets start. Det er også noget som andre pottemagerier har brugt, men man kan alligevel godt sige, at det særlige skift mellem grønne og hvide bølgelinjer og regelmæssige rødleringer er noget karakteristisk for Rødeled." af Julius Knudsen, som han huskede kort før første verdenskrig.

Produktionen i Tyrkiet begyndte for 120 år siden, da en pottemager med navnet Sakir Aga flygtede fra Bulgaristan under Ottomansk-Russisk krig i 1877 og startede et lertøjsværksted i Kinik, Pazaryeri, Bilecik øst for Marmara Havet op på 850 m. højde, hvor han fandt det egnede rødler og blåler. Siden 1892 har der været lertøjsproduktion i byen, hvor hele befolkningen er involveret i produktionen og hvert hus er et værksted. Der er 500 beboere og 70-80 huse i alt. De er bevidst omkring at kunsværket er 4000 år gammelt, og de vil bidrage til at det varer ved. De arrangerer hvert år sidst i juni en lertøjsfestival, og de har forbindelse til et universitet, hvorfra de keramikstuderende kommer til landsbyen som praktikanter

Jeg vil meget gerne modtage kommentarer om de udstillede objekter, og være på biblioteket, hvis der opstår ønsker om personlig kontakt og udveksling af yderligere oplysninger.

Lertøjsudstilling

2.juli – 27 juli. 2012

Skakbrættet, Biblioteket i Viborg

For omkring 20 år siden opdagede jeg nogle danske lertøj dekoreret med bølgede linjer i stærke farver. De gik under betegnelsen "Sorrning" og næsten alle var fra omkring 1900-1930. Jeg begyndte at samle kander, krukker og skåle med lignende dekorationer. Omkring århundredeskiftet opdagede jeg så gamle lertøj i handel på mine årlige ferierejser på Den ægæiske kyst i Tyrkiet med lignende dekorationer under betegnelsen "Kinik". Efterhånden er samlingen vokset til 40-50 stykker.

At betragte disse to grupper lertøj med lignende udsmykninger pirrede min nysgerrighed og jeg begyndte at studere nærmere teknikken og historien. Desværre fandt jeg hurtigt, at skriftlige oplysningskilder var meget sparsomme og varierende i beskrivelsen af fremgangsmåderne. Grunden til denne mangel må være det, at produktionen har været både tidsmæssigt og geografisk meget afgrænset, således at det er muligt at følge sporene til enkelte værksteder og et par navne, som desværre var mere producerende end formidlende. r

Efter gennemgang af den sparsomme relevante litteratur og opsamling af de spredte bemærkninger om oprindelse og fremgangsmåde kan jeg her opsummere, at begge grupper er lavet af rødler og blåler eller en blanding af begge dele, de er drejet på drejeskiven, begittet d.v.s overhældt eller dyppet i en lervælling, derefter dekoreret med flydende farver, enten ved hjælp af et kohorn med afskåret spids eller med en lille kam med tre til ti tænder, som frembragte bølgede linjer på overfladen ved at køre den i op og nedadgående bevægelse. I Sorring-egnen kaldes begitningsprocessen "begies" karrene med "læbi" dvs de overhældes med en opløsning af rødler. De blev glaserede med blyglasur, hvor bly stammede fra Gadbjerg Kirke, hvis tag blev nedtaget og solgt til pottemagerne i Sorring-egnen. I 1787 var der kun 2 pottemagere i Sorring, omkring 1870 på højdepunktet 70 pottemagere og i 1924 var der tilbage kun to og ingen lærlinge.

Eneste bog, hvor jeg fandt et lertøj med den markante dekoration med bølgelinjer er "Ildens Værk" om pottemageri i Horsens ca 1650-1950 udgivet af Horsens Museum og Byarkivet i Horsens, hvori beskrives det som et mønster som lignede en papirmarmorering, blev skabt på en hård, hvid begitning hvorpå afsættes med hornet forskellige farveklatter, som blev slået sammen, så de dannede en marmorering. Pottemageren var J.A.P. Dissing, som producerede på sit værksted i Hansted fra 1896 indtil han døde i 1932.

I bogen "Pottemager i Voersaa" af Bent Bang Larsen og Peter Laubek udgivet af Sæby Museum i 1989 er der afbildet en skål med samme slags mønster, der tilbageføres til pottemagersvenden Cilius Jensen udlært i Nr. Uttrup, virkede

forskellige steder bl.a. i Hjørring. Dette mønster er beskrevet som kendetegn for Cilius Jensen og de er kaldt "fjermønstret lertøj". Med et horn blev begittefarverne påført lertøjet, og med et spark til drejeskiven frembragtes en rystelse, der skabte dette velkendte motiv, og som kendes fra alle de steder Jensen arbejdede gennem sit lange virke.

Jeg foretrækker betegnelsen "fjermønstret lertøj" frem for en slags "marmorering", da der er andre grupper lertøj med helt anderledes udseende, som er meget tættere på papirmarmorering eller vægmaleri også teknisk, da de blev dyppet i et væske hvis overflade var dækket med en spontan blanding af forskellige glasurfarver. Den høje vase i stærkefarver i udstillingen er et eksempel på det.

Sjældent synes lertøjet karakteristisk for værkstedet, men mere for den enkelte pottemager, der kunne udvikle helt specielle begitninger og lerkarforme. Et eksempel på det er H.P.Knudsens værk fra familieværkstedet i Rødeled, Præstø fra 1898 til hans død hvorefter sønnerne overtager værkstedet. "Efter frokostpausen fortsatte arbejdet, og så startede far gerne med at dekorere fåde eller skåle, som var blevet afdrejet og begittet de foregående dage. Han satte skålen på sin drejeskive og hornmalede for eksempel med grøn farve og rødgers begitning, imens han lod kohornet med farven køre op og ned. Mønsteret med bølgelinjerne har været brugt lige siden pottemageriets start. Det er også noget som andre pottemagerier har brugt, men man kan alligevel godt sige, at det særlige skift mellem grønne og hvide bølgelinjer og regelmæssige rødgersringe er noget karakteristisk for Rødeled." af Julius Knudsen, som han huskede kort før første verdenskrig.

Produktionen i Tyrkiet begyndte for 120 år siden, da en pottemager med navnet Sakir Aga flygtede fra Bulgaristan under Ottomansk-Russisk krig i 1877 og startede et lertøjsværksted i Kinik, Pazaryeri, Bilecik øst for Marmara Havet op på 850 m. højde, hvor han fandt det egnede rødger og blåler. Siden 1892 har der været lertøjsproduktion i byen, hvor hele befolkningen er involveret i produktionen og hvert hus er et værksted. Der er 500 beboere og 70-80 huse i alt. De er bevidst omkring at kunsværket er 4000 år gammelt, og de vil bidrage til at det varer ved. De arrangerer hvert år sidst i juni en lertøjsfestival, og de har forbindelse til et universitet, hvorfra de keramikstuderende kommer til landsbyen som praktikanter

Jeg vil meget gerne modtage kommentarer om de udstillede objekter, og være på biblioteket, hvis der opstår ønsker om personlig kontakt og udveksling af yderligere oplysninger.

Udstiller er grebet af lertøj og andet tøj

SAMPLERMANI. Feyhan Hellum fra Viborg er kendt som samler af kunstfærdige tekstiler. Men også lertøj optager hende, viser udstilling.

UDSTILLING: Siden Feyhan Hellum i 1981 kom til Viborg, har hun været sin helt egen kulturinstitution. Nyeste udslag er en udstilling på Viborg Hovedbibliotek med et halvt hundrede stykker lertøj.

»Min udstilling er en del af en privat forskning. Jeg håber meget, at gæsterne bidrager med viden. Allerede mens jeg satte udstillingen op, fik jeg den første kontakt,« siger Feyhan Hellum.

For en snes år siden fattede hun interesse for dekorede Sorring-lerfæde. Sorring mellem Silkeborg og Aarhus er kendt for sine pottemagere og ikke mindst den måde, pottemagerne udsmykkede lertøjet på. Interessen blev ikke mindre, da hun opdagede, at pottemagere på den ægæiske kyst i Tyrkiet arbejdede efter samme metoder.

Ved at kigge i monterne på »Skakbrættet« kan gæsten opleve en god blanding af tyrkisk og dansk lertøj: kander, krukker og skåle. Feyhan Hellum si-

Intet er overladt til tilfældighederne i den udstilling, Feyhan Hellum har sat op.

ger, at den danske del nok overrasker mange ved at rumme genstande, der overgår de tyrkiske i stærke farver.

Efter at Feyhan Hellum er gået på efterløn, håber hun, at hun kan få mere tid til at arrangere udstillinger. Fra sin

samling af tekstiler og kunsthåndværk har hun nok at øse af. Som ung drev den tyrkiskfødte Feyhan Hellum et galleri

i Schweiz, og lysten til at samle har hun med sig herfra.

»Men jeg nøjes ikke med at samle. Jeg studerer minutiøst teknikken,« siger hun.

Sorring-fadene er typisk af rødler eller blåler. Overfladen har fået en gang letflydende ler, før pottemageren har dekoreret den med flydende farver. Med en lille kam eller et kohorn har mageren udført de bølgede motiver, der kendetegner dette overstående kapitel af dansk pottemagerkunst.

For år tilbage lærte hun på Skals Håndarbejdsskole om keramisk kunst hos keramikeren Grete Westh, men udøvende er hun ikke. Samler og forsker med »privat« foran begge dele er hun.

På udstillingen kan den besøgende studere et detaljeret skriftligt materiale om dette stykke kulturhistorie. Men Feyhan Hellum møder gerne op for at udveksle viden. Udstillingen varer til den 27. juli.

Udstiller er grebet af lertøj og andet tøj

Samlermani. Feyhan Hellum fra Viborg er kendt som samler af kunstfærdige tekstiler. Men også lertøj optager hende, viser udstilling.

Af Jesper Overgaard
jess@bergske.dk

VIBORG: Siden Feyhan Hellum i 1981 kom til Viborg, har hun været sin helt egen kulturinstitution. Nyeste udslag er en udstilling på Viborg Hovedbibliotek med et halvt hundrede stykker lertøj.

»Min udstilling er en del af en privat forskning. Jeg håber meget, at gæsterne bidrager med viden. Allerede mens jeg satte udstillingen op, fik jeg den første kontakt,« siger Feyhan Hellum.

For en snes år siden fattede hun interesse for dekorede Sorring-lerfade. Sorring mellem Silkeborg og Aarhus er kendt for sine pottemagere og ikke mindst den måde, pottemagerne udsmykkede lertøjet på. Interessen blev ikke mindre, da hun opdagede, at pottemagere på den ægæiske kyst i Tyrkiet arbejdede efter samme metoder.

Ved at kigge i monterne på »Skakbrættet« kan gæsten opleve en god blanding af tyrkisk og dansk lertøj: kander, krukker og skåle. Feyhan Hellum siger, at den danske del nok overrasker mange ved at rumme genstande, der overgår de tyrkiske i stærke farver.

Efter at Feyhan Hellum er gået på efterløn, håber hun, at hun kan få mere tid til at arrangere udstillinger. Fra sin samling af tekstiler og kunsthåndværk har hun nok at øse af.

Som ung drev den tyrkisk-fødte Feyhan Hellum et galleri

Intet er overladt til tilfældighederne i den udstilling, Feyhan Hellum har sat op. Foto: Preben Madsen

Med en slags kam har pottemageren malet bølgemotiverne. Teknikken er gået i glemme i Danmark, oplyser udstilleren.

i Schweiz, og lysten til at samle har hun med sig herfra.

»Men jeg nøjes ikke med at samle. Jeg studerer minutøst teknikken,« siger hun.

Sorring-fadene er typisk af rødler eller blåler. Overfladen

har fået en gang letflydende ler, før pottemageren har dekoreret den med flydende farver. Med en lille kam eller et kohorn har mageren udført de bølgede motiver; der kendetegner dette overstående kapitel af dansk pottemagerkunst.

For år tilbage lærte hun på Skals Håndarbejdsskole om keramisk kunst hos keramikeren Grete Westh, men udøven er hun ikke. Samler og forsker med »privat« foran begge dele er hun.

På udstillingen kan den besøgende studere et detaljeret skriftligt materiale om dette stykke kulturhistorie. Men Feyhan Hellum møder gerne op for at udveksle viden.

Udstillingen varer til den 27. juli.